

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi varainsiirtoverolain 3 ja 15 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan varainsiirtoverolakia muutettavaksi siten, että varainsiirtoveroa ei ole suoritettava Suomen Arvopaperikeskus Oy:ssä selvitettävän arvopaperien lainaussopimuksen täyttämiseksi tapahtuvasta arvopaperin luovutuksesta eikä arvopape-

rin tai kiinteistön luovutuksesta Euroopan yhteisöjen Suomessa sijaitsevalle toimieli-melle tämän viralliseen käyttöön.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Kiinteistön tai arvopaperin luovutus Euroopan yhteisöjen Suomessa sijaitsevan toimieliimen käyttöön

Nykytila

Varainsiirtoverolain (931/1996) 3 §:n mukaan lain säännösten estämättä noudatetaan, mitä Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään. Laki tuli voimaan vuoden 1997 alusta ja sillä korvattiin varainsiirtoihin kohdistuvat leimaverolain säännökset. Leimaverolain (662/1943) vastaava säännös, lain 3 §, koskee vain vieraiden valtioiden kanssa tehtyjä sopimuksia. Varainsiirtoverolain 3 §:n perustelujen mukaan periaate haluttiin laajentaa koskemaan myös muulla tavoin syntyneitä Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia. Tällöin pidettiin silmällä muun ohessa sopimuksia, jotka liittyvät Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa.

Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja velvoittaa Suomen vapauttamaan Euroopan yhteisöt niiden viralliseen käyttöön hankittujen tavaroiden ja palveluiden hintaan sisältyvistä veroista. Verovapaudet ja niiden laajennus on pääsääntöisesti sisällytetty Suomen verolakeihin. Arvonlisäverolain (1501/1993) 72 d §:n mukaan tavaroiden ja palveluiden myynti on

verotonta toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalle Euroopan yhteisöjen toimieli-melle. Lain 129 §:n nojalla Suomessa sijaitsevalle Euroopan yhteisöjen toimieli-melle palautetaan kalenterivuositain hakemuksesta viralliseen käyttöön ostettujen tavaroiden ja palveluiden hintaan sisältyvä vero. Vastaavia säännöksiä sisältyy autoverolakiin (1482/1994), valmisteverotuslakiin (1469/1994) ja ajoneuvoverosta annettuun lakiin (1111/1996).

Pöytäkirja velvoittaa Suomen vapauttamaan mainitut toimieli-met myös varainsiirtoihin kohdistuvista veroista. Suomen valtiovarainministeriön ja Euroopan yhteisöjen komission välillä pöytäkirjan soveltamisesta tehtävän sopimuksen 3 artiklan mukaan vapauttamisen edellytyksenä on, että toimieli-n lähettää Euroopan yhteisöjen toimivaltaisten yksiköiden hyväksymismerkinnällä vahvistetun lomakkeen kiinteistöistä kärkeäjoikeuteen ja osakkeista Uudenmaan verovirastoon.

Verovapautta koskevaa nimenomaista säännöstä ei kuitenkaan sisälly varainsiirtoverolakiin. On myös pidetty tulkinnanvaraisena, onko mainittuun pöytäkirjaan sisältyviä määräyksiä pidettävä sellaisina varainsiirtoverolain 3 §:ssä tarkoitettuina Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen perustuvina määräyksinä, joiden nojalla Euroopan yhteisöjen toimieli-inten ei olisi suoritettava varainsiirtoveroa hankkiessaan virkakäyttöönä kiinteistöjä tai arvopapereita.

Ehdotettu muutos

Edellä esitetyn vuoksi ehdotetaan varainsiirtoverolain 3 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan varainsiirtoveroa ei ole suoritettava, jos luovutuksensaajana on Euroopan yhteisöjen Suomessa sijaitseva toimielin ja omaisuus on hankittu toimielimen viralliseen käyttöön. Verovapauden edellytyksenä olisi Euroopan yhteisöjen toimivaltaisen toimielimen antama todistus siitä, että luovutus tapahtuu tuollaiseen tarkoitukseen. Todistus kiinteistöä koskevasta luovutuksesta olisi esitettävä käräjäoikeudelle ja osakkeita koskevasta luovutuksesta Uudenmaan verovirastolle.

1.2. Arvopaperin lainaussopimuksen täyttämiseksi tapahtuva luovutus

Nykytila

Varainsiirtoveroa on suoritettava osakkeiden ja muiden varainsiirtoverolain 17 §:ssä tarkoitettujen arvopaperien omistusoikeuden luovutuksesta. Vero on 1,6 prosenttia kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Veroa ei ole suoritettava muun ohessa myytessä tai vaihdettaessa pörssi-arvopapereita tai markkina-arvopapereita arvopaperipörssissä arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitettussa julkisessa kaupassa, eikä luovutuksesta, joka tapahtuu kaupankäynnistä vakioituilla optioilla ja termiineillä annetun lain (772/1988) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa optioyhteisössä vakioitun johdannaissopimuksen perusteella.

Varainsiirtoverolakiin ei sisälly erityissäännöksiä arvopaperien lainaussopimukseen perustuvan arvopaperiluovutuksen verollisuudesta. Arvopaperien lainaussopimus määritellään elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 6 §:n 7 momentissa. Lainaussopimuksella tarkoitetaan lainkohdassa sopimusta, jolla omistaja muuta vastiketta kuin arvopapereista maksettavaa kauppahintaa vastaan luovuttaa arvopaperin omistusoikeuden määräajaksi toiselle sopimuspuolelle, joka on velvollinen palauttamaan vastaavat arvopaperit alkuperäiselle omistajalle määräajan päätyttyä. Määritelmä liittyy saman pykälän 6 momenttiin, jonka mukaan tietyt edellytykset täyttävään lainaussopimukseen tai takaisinostosopimukseen perustuvaa luovutusta sopijapuolten välillä ei pi-

detä varsinaisen omistajan verotuksessa luovutuksena.

Linaussopimukseen perustuvaa osakkeen omistusoikeuden luovutusta on pidettävä sellaisena arvopaperin omistusoikeuden luovutuksena, josta varainsiirtoverolain 15 §:n 1 momentin mukaan on suoritettava veroa. Lainaksi ottajan tarkoituksenaan on yleensä nimenomaan myydä lainaksi ottamansa arvopaperi edelleen.

Varainsiirtoverolain 20 §:n mukaan vero lasketaan kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Lainauksen kohteena olevista arvopapereista ei suoriteta kauppahintaa, vaan ainoastaan vuokran luonteinen korvaus siitä, että lainaksiottaja saa arvopaperit laina-ajaksi käyttöönsä. Lainauksen perusteella lainaksi antajalle syntyy lainattujen osakkeiden käyvän arvon suuruinen saaminen. Vastikkeena, josta vero suoritetaan, on pidettävä lainaushetkellä syntyneen saamisen arvoa. Sama kanta on otettu tuloverotusta koskevassa korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksessä 1996:1266. Päätöksen mukaan samaa käypää arvoa oli pidettävä lainaksiottajan veronalaisena luovutushintana hänen palauttaessaan osakkeet lainaksiantajalle.

Valtaosa lainaustoiminnasta tapahtuu nykyisin HEX Oy:n LEX-linaussopimuksilla. Koska LEX-osakelinaussopimukset ovat johdannaissopimuksia, niiden toteuttamiseksi tapahtuvat luovutukset ovat varainsiirtoverosta vapaita varainsiirtoverolain 15 §:n 5 momentin 2 kohdan nojalla. Kuluva vuoden aikana on lisäksi Suomen Arvopaperikeskus Oy:n, jäljempänä Arvopaperikeskus, tarkoitus järjestää puitteet lainaustoiminnalle selvittämiinsä arvopaperikauppoihin liittyvien toimitushäiriöiden poistamiseksi.

Järjestelmäselvityksen tässä vaiheessa on suunniteltu, että Arvopaperikeskuksen lainaustoiminnassa lainaksiantajaksi haluava sopisi lainaksi annettavien arvo-osuuksien käytöstä lainaustoiminnassa selvitysosapuolen eli sellaisen yhteisön kanssa, jolle on myönnetty oikeus antaa arvopaperikauppoja tai muita luovutuksia selvitysyhteisön selvittäviksi. Selvitysosapuolta koskevat säännöshdotukset sisältyvät lokakuun 24 päivänä 1997 eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta sekä muuksi arvopaperikaupan selvitystoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 209/1997 vp).

Linaustilanteessa lainaksiottajaa edustava selvitysosapuoli, esimerkiksi selvitysosapuoli-

len oikeudet saanut arvopaperikauppias, sopisi lainasta lainanantajaa edustavan selvitysosapuolen kanssa. Lainausta perustuisi osapuolten väliseen sopimukseen, eikä Arvopaperikeskus olisi osapuolena. Lainausta varten laadittaisiin standardoitu vakiosopimus, jota osapuolet sitoutuisivat noudattamaan. Osapuolet sopisivat keskenään vakuusjärjestelyistä.

Lainausta toteutettaisiin oman pääoman ehtoisten arvo-osuuksien automaattisessa KATI-selvitysjärjestelmässä. Lainaksianto olisi teknisesti kuin mikä tahansa arvo-osuuden luovutus, mutta se syötettäisiin tietojärjestelmään muun tyyppisistä tapahtumista erottuvana tapahtumana. Tietojärjestelmä tuottaisi aikanaan automaattisesti vastakkaissuuntaisen palautustapahtuman. Lainausta liittyisi järjestelmässä aina johonkin saman päivän selvitykseen tuodun luovutuksen toteutukseen ja sillä katettaisiin yhden kaupan toimituspuute kokonaan tai osittain.

Koska Arvopaperikeskuksen selvitystointaan liittyviä lainaussopimuksia ei ole erikseen säädetty varainsiirtoverosta vapaaksi, niistä olisi suoritettava vero sekä osakkeista lainaksi annettaessa että palautettaessa.

Edellä selostettujen kuluvan vuoden alusta voimaan tulleiden elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n 6 ja 7 momentin säätämisen keskeisiä tavoitteita ovat olleet velkakirjamarkkinoiden repotoiminnan edistäminen sekä Arvopaperikeskuksen lainaustoiminnan edellytysten parantaminen. Poistamalla takaisinosopimuksissa myyjänä ja lainaussopimuksissa lainaksi antajana olevilta luovutusvoittoveroseuraamukset pyrittiin kannustamaan varsinkin suuria arvopaperisijoituksia hallitsevia passiivisia sijoittajia osallistumaan lainaus- ja repotoimintaan.

Velvollisuus suorittaa varainsiirtovero osakkeista lainaksi annettaessa ja uudelleen niitä palautettaessa lisäisi kuitenkin lainauskustannuksia siinä määrin, että lainausmahdollisuutta tuskin käytännössä hyödynnettäisiin. Toimivan lainausjärjestelmän luominen edellyttäisi Arvopaperikeskuksessa selvittävään osakelinaussopimukseen perustuvien luovutusten vapauttamista myös varainsiirtoverosta.

Varainsiirtoverolain muutosta ei ole ollut mahdollista toteuttaa samanaikaisesti luovutusvoittoveroa koskevien lainmuutosten kanssa, koska tuloveroa koskevien lainmuutosten kiireellistä voimaan saattamista pidettiin tärkeänä, eikä Arvopaperikeskuksen lai-

nausjärjestelmän käytännön toteutuksesta ollut käytettävissä riittävän yksityiskohtaisia tietoja silloin, kun hallituksen esitys eduskunnalle arvopaperien lainaus- ja takaisinosopimusten verotusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 218/1997 vp) annettiin eduskunnalle.

Ehdotettu muutos

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan varainsiirtoverolain 15 §:n 5 momenttiin lisättäväksi uusi 3 kohta, jonka mukaan veroa ei olisi suoritettava elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n 6 momentissa tarkoitettun Arvopaperikeskuksessa selvittävän arvopaperin lainaussopimuksen täyttämiseksi tehdystä arvopaperinluovutuksesta, jos arvopaperit palautetaan alkuperäiselle omistajalle 10 sellaisen päivän kuluessa, jona Arvopaperikeskuksessa järjestetään selvitystoimintaa.

Säännös on tarkoitettu ennen kaikkea toimitushäiriön välttämiseksi tapahtuvaan lainaukseen. Tällainen tilanne voi tyypillisesti syntyä esimerkiksi silloin, kun myyntisopimukseen ulkomaisen asiakkaansa toimeksiannon perusteella sitoutunut välittäjä ei ole vielä saanut arvopapereita haltuunsa toimeksiannon antaneen ulkomaisen asiakkaan toimitusviiveen johdosta. Koska viivästyksen syytä ei voi varmuudella tietää edes toimeksiannon vastaanottanut välittäjä, verovapautta ei voida asettaa riippuvaksi toimitushäiriön syystä. Verovapaus olisi kuitenkin rajoitettu siten, että se koskisi vain 10 päivän mittaisia sopimuksia. Määräaika ei toisaalta estäisi uuden lainaussopimuksen tekemistä osapuolten välillä edellisen päättyessä. Toimenpiteestä aiheutuvat kustannukset rajoitaisivat kuitenkin lainauksen käyttämistä säännösten tarkoitusten vastaisesti.

Vuonna 1997 pörssikaupoista lähes 90 % selvitettiin viimeistään kolmantena selvityspäivänä ja 99 % kahdeksantena päivänä kaupan jälkeen. Linausmahdollisuuden käyttöönotto tarjoaa niin haluttaessa mahdollisuuden korottaa Arvopaperikeskuksen toimitusviiveistä perimiä sanktiomaksuja, mikä myös osaltaan vaikuttaisi selvityksen nopeuteen. Sanktiomaksun taso on nykyisin muihin kaupankäyntikustannuksiin nähden alhainen, enimmillään 2 000 markkaa kauppaa kohden.

Ehdotus merkitsee, että Arvopaperikeskuksessa selvittettäviä sopimuksia kohdeltaisiin

varainsiirtoverotuksessa samalla tavalla kuin LEX-osakelainaus sopimuksia. HEX Oy:ssä on lisäksi kaavailtu pörssikaupankäynnin tarpeisiin Arvopaperikeskuksessa selvitettävää tuotetta, joka koostuisi kahdesta toisiinsa liittyvästä pörssin kaupankäyntijärjestelmässä tapahtuvasta luovutuksesta. Jos luovutukset tapahtuvat arvopaperipörssissä arvopaperimarkkinalain 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa julkisessa kaupassa varainsiirtoverolain 15 §:n 5 momentin 1 kohdan mukaisesti, luovutukset olisivat nykyisten säännösten nojalla varainsiirtoverosta vapaita vastaavalla tavalla kuin LEX-osakelainaus sopimukset varainsiirtoverolain 15 §:n 5 momentin 2 kohdan nojalla.

Samanaikaisesti edellä selostettujen luovutusvoittoveroseuraamuksia koskevien säännösten kanssa tulivat voimaan sijaisosinkoa koskevat tuloverolain (1535/1992) ja yhtiöveron hyvityksestä annetun lain (1232/1988) muutokset, joilla poistettiin mahdollisuus arvopaperilainaus ta hyväksi käyttäen tapahtuvaan yhtiöveron hyvityksellä keinotteluun.

2. Esityksen vaikutukset

Euroopan yhteisöjen Suomessa sijaitsevan toimielimen virkakäyttöön tapahtuvien hankintojen verovapaudella ei olisi mainittavaa merkitystä veron tuoton kannalta.

Osakelainaus sopimuksen toteuttamiseksi tapahtuvia luovutuksia koskeva verovapaus kohdistuisi toimintaan, jota ei tällä hetkellä harjoiteta, joten ehdotus ei tältä osin alentaisi veron tuottoa. Lainaus sopimusten varainsiirtoverovapaus on käytännössä edellytys lainaus mahdollisuuden hyödyntämiseen toimitushäiriötilanteissa. Ehdotus parantaisi arvopaperien julkisen kaupankäynnin toimintaedellytyksiä edistämällä samalla Suomen arvopaperimarkkinoiden houkuttelevuutta ja kansainvälistä kilpailukykyä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Ehdotettua 15 §:n 5 momenttia sovellettaisiin lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen tehdyn sopimuksen perusteella tapahtuvaan luovutukseen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

varainsiirtoverolain 3 ja 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 29 päivänä marraskuuta 1996 annetun varainsiirtoverolain (931/1996) 15 §:n 5 momentti sekä lisätään 3 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

3 §

Kansainväliseen sopimukseen perustuva verovapaus

Veroa ei ole suoritettava, jos luovutuksen saajana on Euroopan yhteisöjen Suomessa sijaitseva toimielin ja omaisuus on hankittu toimielimen viralliseen käyttöön. Verovapauden edellytyksenä on Euroopan yhteisöjen toimivaltaisen toimielimen antama todistus siitä, että luovutus tapahtuu edellä mainit-

tuun tarkoitukseen. Kiinteistön luovutusta koskeva todistus on esitettävä kirjaamisviranomaiselle lainhuutoa tai kirjaamista haettaessa ja osakkeiden luovutusta koskeva todistus Uudenmaan verovirastolle.

15 §

Veron kohde ja verovelvollinen

Veroa ei ole suoritettava:

1) myytäessä tai vaihdettaessa pörssiarvo-

papereita tai markkina-arvopapereita arvopaperipörssissä arvopaperimarkkinalain (495/1989) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa julkisessa kaupassa;

2) luovutuksesta, joka tapahtuu kaupan käynnistä vakioituilla optioilla ja termiinellä annetun lain (772/1988) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa optioyhteisössä vakioitujen johdannaisopimuksen perusteella; eikä

3) elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 6 §:n 6 momentissa tarkoitettua arvopaperikeskuksessa selvitettävän arvopaperin lainaussopimuksen täyttämiseksi

tehdystä arvopaperin luovutuksesta, jos arvopaperit palautetaan alkuperäiselle omistajalle 10 sellaisen päivän kuluessa, joina arvopaperikeskuksessa järjestetään selvitystointaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Lain 15 §:n 5 momentin 3 kohtaa sovelletaan lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen tehdyn sopimuksen perusteella tapahtuvaan luovutukseen.

Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

Laki

varainsiirtoverolain 3 ja 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
 muutetaan 29 päivänä marraskuuta 1996 annetun varainsiirtoverolain (931/1996) 15 §:n
 5 momentti sekä
 lisätään 3 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

*Kansainväliseen sopimukseen perustuva
 verovapaus*

*Veroa ei ole suoritettava, jos luovutuksen-
 saajana on Euroopan yhteisöjen Suomessa
 sijaitseva toimielin ja omaisuus on hankittu
 toimielimen viralliseen käyttöön. Verovapau-
 den edellytyksenä on Euroopan yhteisöjen
 toimivaltaisen toimielimen antama todistus
 siitä, että luovutus tapahtuu edellä mainit-
 tuun tarkoitukseen. Kiinteistön luovutusta
 koskeva todistus on esitettävä kirjaamisvi-
 ranomaiselle lainhuutoa tai kirjaamista haet-
 taessa ja osakkeiden luovutusta koskeva to-
 distus Uudenmaan verovirastolle.*

15 §

Veron kohde ja verovelvollinen

Veroa ei ole suoritettava:

1) myytäessä tai vaihdettaessa pörssiarvo-
 papereita tai markkina-arvopapereita arvopa-
 peripörssissä arvopaperimarkkinalain
 (495/1989) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa jul-
 kisessa kaupassa; ja

2) luovutuksesta, joka tapahtuu kaupan-
 käynnistä vakioiduilla optioilla ja termiinellä
 annetun lain (772/1988) 1 luvun 3 §:ssä tar-
 koitetussa optioyhteisössä vakioidun johdan-
 naissopimuksen perusteella.

Veroa ei ole suoritettava:

1) myytäessä tai vaihdettaessa pörssiarvo-
 papereita tai markkina-arvopapereita arvopa-
 peripörssissä arvopaperimarkkinalain
 (495/1989) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa jul-
 kisessa kaupassa;

2) luovutuksesta, joka tapahtuu kaupan-
 käynnistä vakioiduilla optioilla ja termiinellä
 annetun lain (772/1988) 1 luvun 3 §:ssä tar-
 koitetussa optioyhteisössä vakioidun johdan-
 naissopimuksen perusteella; eikä

3) elinkeinotulon verottamisesta annetun
 lain (360/1968) 6 §:n 6 momentissa tarkoite-
 tun arvopaperikeskuksessa selvitetävän ar-
 vopaperin lainaussopimuksen täyttämiseksi
 tehdystä arvopaperin luovutuksesta, jos arvo-
 paperit palautetaan alkuperäiselle omistajalle
 10 sellaisen päivän kuluessa, jona arvopape-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rikeskuksessa järjestetään selvitystoimintaa.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*

*Lain 15 §:n 5 momentin 3 kohtaa sovel-
letaan lain voimaantulopäivänä tai sen jäl-
keen tehdyn sopimuksen perusteella tapahtu-
vaan luovutukseen.*

